

Ilmastoneutraali EU 2050, Suomi ja Lappi jo 2035

Sini Yli-Suvanto, YTM, projektisuunnittelija, Tulevaisuuden biotalous, Lapin ammattikorkeakoulu

Reeta Sipola, agrologi (YAMK), projektipäällikkö, Tulevaisuuden biotalous, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: vihreä talous, ilmastonmuutokset, hiilineutraalius, aluekehitys

Euroopan komission käynnistämä vihreän kehityksen ohjelma eli Green Deal on laaja ja kunnianhimoinen toimenpidepaketti, jolla halutaan torjua ilmastonmuutoksen ja ympäristön pilaantumisen aiheuttamia vakavia uhkia maanosallemme ja koko maailmalle. Ohjelman tavoitteena on merkittävä päästöjen vähentäminen, ja Euroopan ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä. Suomen hallitusohjelman tavoitteena on, että Suomi on hiilineutraali jo vuoteen 2035 mennessä. Tämä tavoite sisältyy myös jo voimassa olevaan Lappi-sopimukseen.

Koko Euroopan unionin talous on tarkoitus muuttaa kestäväksi toteuttamalla laaja siirtymä vihreään talouteen. Tämä sisältää maatalouteen, energiaan, liikenteeseen, rahoitukseen, teollisuuteen ja EU:n ulkosuhteisiin liittyviä toimenpiteitä. Tähtäimessä on tehdä EU:sta moderni, resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous, jossa kasvihuonekaasujen nettopäästöt on nollattu, talouskasvu on kytketty irti resurssien käytöstä ja muutos on toteutettu sosiaalisesti kestävästi ja alueiden kannalta oikeudenmukaisesti. Sosiaalisen kestävyuden huomioiminen on erittäin tärkeää, jotta muutoksiin sitoudutaan laajasti ja niillä tavoitetaan riittävä vaikuttavuus.

Vihreä viikko tiedonvälityksen tukena

Merkittävänä keskustelufoorumina ja näyteikkunana EU:n ympäristöpolitiikalle on jo lähes 20 vuoden ajan toiminut Euroopan komission ympäristöasioista vastaavan pääosaston järjestämä vihreä viikko. Tapahtuma kokoaa yhteen eurooppalaisen yhteisön käsittelemään ilmastoon ja ympäristöön liittyviä kysymyksiä, jakamaan hyviä käytänteitä, keskustelemaan

ympäristöpolitiikasta, tuottamaan tietoa päätöksenteon tueksi ja innostamaan kansalaisia osallistumaan käytännön toimenpiteisiin ympäristön hyväksi.

Tänä vuonna vihreän viikon teemana on luonto ja sen monimuotoisuus. Toukokuussa on hyväksytty EU:n uusi biodiversiteettistrategia vuoteen 2030 saakka. Siinä kiinnitetään huomiota biologisen monimuotoisuuden laajaan merkitykseen yhteiskunnalle ja taloudelle. Vihreän kehityksen ohjelma on tärkeässä osassa luonnon köyhtymisen pysäyttämässä ja ennallistavien toimenpiteiden toteuttamisessa.

Lisää ajankohtaisuutta teemalle tulee koronapandemian kautta, sillä luonnon köyhtymisen, ilmastokriisien ja eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien, zoonosien, taustalla on samoja syitä. Koronakriisin jälleenrakentamisessa tulee panostaa vihreän talouden ratkaisujen edistämiseen ja uuden teknologian käyttöönottoon, jotta samalla rakennetaan uutta kestävämpää normaalia.

Kaikkien huomio kiinnittyy tällä hetkellä akuuttiin koronakriisiin, mutta on tärkeää nähdä, että ilmastonmuutos voi vaikuttaa maailmaamme jatkossa vielä kokonaisvaltaisemmin. Sen vuoksi myös toimenpiteidemme ilmastonmuutoksen torjumiseksi tulisi olla yhtä merkittäviä. Korona on osoittanut, että pystymme akuuteissa kriiseissä tekemään suuriakin muutoksia lyhyessä ajassa. Ilmastonmuutoksen vastaisista toimista täytyy samalla tavalla tulla osa jokapäiväistä elämäämme, jos halutaan saada aikaan pysyvää muutosta.

Green Deal näkyväksi Lapissa monin tavoin

Osana [EU:n vihreää viikkoa](#) järjestetään alueellisia tapahtumia, joilla teemaa tuodaan esiin alueellisista näkökulmista ja lähemmäksi kansalaisia. Lapin vihreä viikko järjestettiin [EU:n Green Weekin virallisena oheistapahtumana](#) laajana hankeyhteistyönä. Tavoitteena oli tuoda paikallistasolla esiin, kuinka paikallisviranomaisten vahva yhteistyö tukee vihreää ja kestävää kasvua Lapissa. Paikalliset toimijat kokoontuivat yhteen keskustelemaan luonnon monimuotoisuuden tuomista mahdollisuuksista tavoitteista sekä haasteista, joita vihreään talouteen siirtyminen aiheuttaa yhteiskunnalle ja taloudelle.

Tilaisuuden avasi maakuntajohtaja Mika Riipi Lapin liitosta, jonka jälkeen yhteysjohtaja Mervi Nikander esitteli Lapin Green Deal -kokonaisuutta. Nikander kertoi, kuinka valmisteilla oleva uusi Lappi-sopimus on kestävä kehityksen tavoitteiden mukainen, ja sisältää Lapin oman

Green Dealin ja sen tiekarttaa määrittelevät teot. Lappi-Sopimuksessa säilyvät neljä strategista valintaa ohjaavat kehittämistä: Arktinen talous, Osaaminen ja innovaatiot sekä työllisyys, Hyvinvointi ja luonto, Saavutettavuus, sekä lisäksi Saamelaiskäräjien valmistelemana Saamelaiskulttuuriosio. Lisäksi Lappi-sopimuksen sopimuksen sisään rakennetaan maakunnan sisäinen, vapaaehtoinen sopimus, jolla edistetään maakunnan vihreää kehitystä. Sopimus on tiekartta, joka yhteensovittaa eri toimialojen ja sektoreiden tilanteet ja tarpeet, asettaa yhteiset tavoitteet, valitsee toimenpiteet ja tarjoaa kannustusta vihreän kehityksen toimenpiteiden toteuttamiseen.

Euroopan alueiden komitean varapuheenjohtaja Markku Markkula esitteli puheenvuorossaan EU Green Deal -tuloksia alueiden kumppanuuksien ja yhdessä tekemisen avulla. Markkula totesi, että tiekartan laadinta näyttää Lapissa hyvin lupaavalta. Sen toimeenpanossa täytyy kuitenkin huolehtia, että sitä myös seurataan eri tasoilla niin maakuntahallituksen, kaupunkien kuin kunnanvaltuustojenkin kokouksissa. Markkulan mukaan pitkäjänteisestä ajattelusta on tultava uusi normaali. Tämä tarkoittaa sitä, että kestävän kehityksen taloudelliset, ekologiset ja erityisesti sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet on integroitava kaikkeen toimintaan. Esimerkiksi budjetointi on tehtävä kestävyuden näkökulmasta. Kestävyys ei ole asia, joka voidaan ulkoistaa asiantuntijoiden pohdittavaksi, vaan sen tulee läpäistä kaikkea toimintaamme.



Kuva 1. Lappiin on valmisteilla oma, alueelliset tavoitteet huomioiva vihreän talouden periaatteiden mukainen maakuntaohjelma. Kuva: Anne Saloniemi

Kunnat kohti vihreitä tavoitteita

Seminaarin paneelikeskustelussa käsiteltiin Green Dealin tavoitteita Lapin tasolla. Maakuntajohtajan ja Euroopan alueiden komitean varapuheenjohtajan seuraan liittyi Muonion kunnanjohtaja Laura Enbuska-Mäki. Osallistujat saivat ensiksi pohdittavakseen *millaista tukea kunnat tarvitsevat vihreisiin tavoitteisiin pääsemiseksi*. Markku Markkula toi pohdinnassaan esille eurooppalaisen ulottuvuuden ja kumppanuudet. Kunnilla on isoja tehtäviä ja päätöksiä edessään ilmastonmuutokseen liittyen. Tarvitaan ajantasaista tietoa siitä missä mennään, ja riittävästi osaamista reagoida tarpeeksi nopeasti erilaisiin muutoksiin.

Laura Enbuska-Mäki pohti keinoja, joilla kunnat voisi osallistaa Euroopan tason strategiatyöhön alkaen oman kunnan tasolta. Prosesseissa on oltava mukana ajantasaisen tiedon lisäksi arviointia, verkostoja ja kumppaneita, joilta voi saada hyviksi koettuja esimerkkejä kunnan omaan työhön. Kuntien talousarvioita tehtäessä jokaista yksikkö tulisi tarkastella kestävän kehityksen näkökulmasta, ja avata käsitteet ymmärrettävästi niin että päätökset voidaan tehdä tietoon perustuen.

Maakuntajohtaja Riipi listasi kaksi oleellista kysymystä kuntien tarpeista kestäviin valintoihin liittyen. Ensiksikin osaamista tulee lisätä. Verkostoja tulee hyödyntää eikä kaikkea tarvitse keksiä uudestaan. Hyviä esimerkkejä löytyy jo niin kunnista kuin koko Suomen tasolla. Toiseksi, rahoitusinstrumenttien hyödyntämiseen tulee olla paitsi enemmän osaamista, myös resursseja. Kunnissa on kerättävä voimavaroja tarjolla olevan rahoituksen hyödyntämiseen.

Lisäksi maakuntajohtaja Riipi mainitsi poliittisen päätöksenteon merkityksen. Vallitsevaa arvopohjaa varjostaa näkemys, etteivät kestävän kehityksen vaatimukset koske meitä. Ratkaisulähtöisesti maakuntajohtaja esitti, että ideologinen paikallaan seisominen tulisi korvata osallistumalla keskusteluun ja hakemalla ratkaisuja. Muutos vaatii aitoa dialogia.

Kuntajohtaja Enbuska-Mäki esitti kunnille ratkaisuksi rohkeutta lähteä ajattelemaan toimintaa eri tavalla ja kokeilemaan. Myös Markku Markkula kannatti rohkeaa testausta ja kokeilua. Asioista innostutaan, kun niitä päästään tekemään itse. Esimerkkinä Markkula kuvaa Espoon kaupungin osallistumista [Kestävä Espoo -kehitysohjelmaan](#), kansainväliseen edelläkävijäkaupunkien johtajuusohjelmaan, jossa on sitouduttu saavuttamaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDG:t, Sustainable Development Goals) vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteisiin on onnistuttu sitouttamaan niin kaupungin kuin yritystenkin edustajat ja

vastuuhenkilöt, jotka työpajoissa ja erilaisissa tapahtumissa ovat osana laajempaa toimijaverkosta. Mukana ovat myös Aalto yliopisto ja Laurea Ammattikorkeakoulu. Koulutusorganisaatioiden merkitys on huomattava prosessissa, jonka tavoitteisiin täytyy pystyä sitouttamaan laaja toimijaverkosto.

Politiikasta käytäntöön

Panelistit saivat pohdittavakseen myös haasteen, *miten niin laajan ja vaikeatajuisen asian voisi pukea yhteiseen, helpommin ymmärrettävään muotoon*. Markkula nosti esiin poliittisen päätöksenteon. Kestävän kehityksen tulee olla oma politiikkaohjelmansa. Kestävyys syntyy tekemällä, konkreettisia esimerkkejä seuraamalla ja jakamalla tietoa tapahtumissa. Tähän näkemykseen yhtyi myös Enbuska-Mäki: ymmärrettävyys syntyy konkreettisilla teoilla. Kuntastrategian päivitystyössä kestävyysnäkökulmat tulee huomioida koko prosessin aikana. Keskustelussa Enbuska-Mäki peräänkuulutti yhteistä maakunnallista sapluunaa, josta saadaan käyttöön yhteisiä työvälineitä ja evästyksiä suunnitelmien viemiseksi käytäntöön.

Kaikki panelistit nostivat esiin digitaalisuuden merkityksen ja hyödyntämisen vihreään talouteen siirtymisessä. Riipi mainitsi [Roadscanners Oy](#):n esimerkkinä digitaalisten ratkaisujen rakentamisesta vientituotteeksi. Kuntapäätäjien tulee huomioida päätöksenteon taloudelliset vaikutukset, jolloin uusien ratkaisujen taloudelliset hyödyt on hyvä nostaa keskustelujen ytimeen.

Lähteet

Euroopan komissio 2020. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Viitattu 9.10.2020. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi

Eurooppatiedotus 2020. Mikä EU:n Green Deal? Viitattu 9.10.2020. <https://eurooppatiedotus.fi/2020/03/04/mika-eun-green-deal/>

Euroopan komissio 2019. EU:n vihreä viikko 2019 – taustatietoa. Viitattu 9.10.2020. <https://ec.europa.eu/environment/archives/greenweek2019/eugreenweek.eu/themes/custom/eugreenweek/images/docs/pdf/General-backgrounder/General-backgrounder-Green-Week-FI.pdf>

Ympäristöministeriö 2020. Hallituksen ilmastopolitiikka: kohti hiilineutraalia Suomea 2035. Viitattu 13.10.2020. <https://ym.fi/hiilineutraalisuomi2035>

Vihreä Lappi maailmankartalle – yhteisvoimin! -seminaari 2.10.2020
<https://arcticsmartness.fi/vihrea-lappi-maailmankartalle-yhteisvoimin-seminaari-2-10/>